

הַלְבוֹת עֲרָכִים וְחֲרָמִים פָּרָק ג

א. הַמַּעֲרִיךְ אֶת הַפָּחוֹת מִבֶּן עֲשָׂרִים, וְלֹא עֹמֵד בַּדִּין עַד שֶׁהָיָה יֹתֵר עַל עֲשָׂרִים אֵינוֹ נוֹתֵן אֲלֵא עֵרֶךְ פָּחוֹת מִבֶּן עֲשָׂרִים: שְׂאִין הָעֵרֶךְ אֲלֵא בְּזִמָּן הָעֵרֶךְ, לֹא בְּזִמָּן הַהֶעֱמָדָה בַּדִּין.

ב. כָּל הָעֲרָכִים הַקְּצוּבִין בַּתּוֹרָה הֵן שְׁנוֹתֵן הַמַּעֲרִיךְ, אִם הָיָה עֲשִׂיר; אֲבָל אִם הָיָה עָנִי, וְאִין יָדוֹ מִשְׁגָּת נוֹתֵן כָּל הַנִּמְצָא בְּיָדוֹ אֶפְלוֹ סֵלַע אֶחָד, וְנִפְטָר: שֶׁנֶּאֱמַר "וְאִם-מֶךְ הוּא, מַעֲרֹכְךָ . . . עַל-פִּי, אֲשֶׁר תִּשְׁיֵג יָד הַנָּדָר" (ויקרא כז, ח).

ג. וּמִנִּין שֶׁהוּא נוֹתֵן אֶפְלוֹ סֵלַע אֶחָד, אִם אֵין לוֹ אֲלֵא סֵלַע: שֶׁנֶּאֱמַר "וְכָל-עֲרֹכְךָ יִהְיֶה, בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ" (ויקרא כז, כה) הֵא לְמַדָּת שְׂאִין בְּעֲרָכִים פָּחוֹת מִסֵּלַע, וְלֹא יוֹתֵר עַל חֲמִשִּׁים.

ד. הָרִי שֶׁלֹּא נִמְצָא בְּיָדוֹ אֶפְלוֹ סֵלַע אֵין לוֹקָחִין מִמֶּנּוּ פָּחוֹת מִסֵּלַע, אֲלֵא יִשְׁאָר הַכֹּל עָלָיו חוּב; וְאִם מִצָּאָה יָדוֹ, וְהָעֲשִׂיר יִתֵּן עֵרֶךְ שָׁלֹם הַקְּצוּב בַּתּוֹרָה.

ה. עֲשִׂיר שֶׁהָעֵרֶךְ וְהָעָנִי, אוֹ שֶׁהָעֵרֶךְ כִּשְׁהוּא עָנִי וְהָעֲשִׂיר הָרִי זֶה חַיֵּב בְּעֵרֶךְ עֲשִׂיר; אֲבָל אִם הָעֵרֶךְ כִּשְׁהוּא עָנִי, וְהָעֲשִׂיר וְחֹזֵר וְהָעָנִי נוֹתֵן עֵרֶךְ עָנִי.

ו. עֲשִׂיר שֶׁאִמַּר עֲרָכִי עָלִי, אוֹ עֵרֶךְ פְּלוֹנִי עָלִי, וְשָׁמַע הָעָנִי וְאָמַר, מָה שֶׁאִמַּר זֶה עָלִי הָרִי הָעָנִי חַיֵּב בְּעֵרֶךְ עֲשִׂיר, שֶׁהוּא עֵרֶךְ שָׁלֹם; אֲבָל עָנִי שֶׁהָעֵרֶךְ אֶת הָעֲשִׂיר, וְאָמַר עֵרֶךְ זֶה עָלִי אֵינוֹ חַיֵּב אֲלֵא בְּעֵרֶךְ עָנִי, שֶׁהוּא כְּפִי אֲשֶׁר תִּשְׁיֵג יָדוֹ.

ז. מָה בֵּין הַחַיֵּב בְּעֵרֶךְ עָנִי, לְהַחַיֵּב בְּעֵרֶךְ עֲשִׂיר שֶׁהוּא הָעֵרֶךְ הַקְּצוּב כָּלוֹ: שֶׁהַחַיֵּב בְּעֵרֶךְ עָנִי שֶׁלָּקְחוּ מִמֶּנּוּ כָּל מָה שֶׁיָּדוֹ מִשְׁגָּת אֶפְלוֹ סֵלַע אֶחָד, וְאַחֵר כֶּךָ הָעֲשִׂיר אֵינוֹ חַיֵּב לְשָׁלֹם; וְאִם הָיָה חַיֵּב בְּעֵרֶךְ עֲשִׂיר יִשְׁאָר שְׂאֵר הָעֵרֶךְ חוּב עָלָיו, עַד שִׁיעֲשִׂיר וַיִּשְׁלֹם הָעֵרֶךְ שֶׁעָלָיו.

ח. הַמַּפְרֵשׁ אֶת הָעֵרֶךְ וְאָמַר, עֲרָכִי עָלִי חֲמִשִּׁים סֵלָעִים, אוֹ עֵרֶךְ פְּלוֹנִית עָלִי שְׁלוּשִׁים סֵלָעִים אֵינוֹ נִדּוֹן בַּהֲשֵׁג יָד; אֲלֵא לוֹקָחִין כָּל הַנִּמְצָא בְּיָדוֹ, וְהַשְׂאָר עָלָיו חוּב עַד שִׁיעֲשִׂיר וַיִּתֵּן.

ט. וְכֵן הָאוֹמֵר דָּמִי עָלִי, אוֹ דָּמִי פְּלוֹנִי עָלִי אֵינוֹ נִדּוֹן בַּהֲשֵׁג יָד: שְׁחִיבֵי דָמִים, הָרִי פָּרְשׁוּ נִדּוֹן; וְהָרִי הֵן כְּמִי שֶׁאִמַּר מָנָה עָלִי הַקֹּדֶשׁ, שֶׁהוּא חַיֵּב לִתֵּן מָנָה גָּמוּר.

י. הָאוֹמֵר הָרִי עָלִי עֵרֶךְ סֵתֶם, וְלֹא פָּרַשׁ אֵינוֹ כִּמַּפְרֵשׁ שְׁלוּשָׁה שְׁקָלִים, אֲלֵא נִדּוֹן בַּהֲשֵׁג יָד כִּשְׂאֵר הַמַּעֲרִיכִין.

יא. הָאוֹמֵר עֲרָכִי עָלִי, וְחֹזֵר וְאָמַר עֲרָכִי עָלִי, וְהָיָה בְּיָדוֹ עֲשִׂיר סֵלָעִים, וְנָתַן תְּשַׁע לְשֹׁנִיָּה, וְסֵלַע לְרֹאשׁוֹנָה יָצָא יָדִי שְׁתִּיָּהֵן, שֶׁהָעֲרָכִים לֹא כְּחוּבוֹת הֵן: שֶׁאֵף עַל פִּי שֶׁכָּל מָה שֶׁבָּדוּ מִשְׁעַבְד לְרֹאשׁוֹנָה הַקֹּדֶשׁ מֵאַחֵר, מָה שֶׁגָּבַה גָּבַה.

יב. אֲבָל אִם נָתַן תְּשַׁע לְרֹאשׁוֹנָה, וְאַחַת לְשֹׁנִיָּה: יָדִי שְׁנִיָּה יָצָא שְׁהָרִי כִּשְׁנָתָן הַסֵּלַע, לֹא נִשְׂאָר בְּיָדוֹ כָּלוּם; וְהָרִי אֵין יָדוֹ מִשְׁגָּת. וַיְדִי הָרֹאשׁוֹנָה לֹא יָצָא שְׁהָרִי כָּל מָה שֶׁבָּדוּ מִשְׁעַבְד לְרֹאשׁוֹנָה, וּכְשֶׁנָּתַן הַתְּשַׁע נִשְׂאָר לוֹ סֵלַע וְלֹא נִתְּנוֹ; וְהָרִי לֹא נָתַן כָּל מָה שֶׁבָּדוּ מִשְׁגָּת. לְפִיכָךְ יִשְׁאָר עָלָיו שְׂאֵר עֵרֶךְ רֹאשׁוֹן, עַד שִׁיעֲשִׂיר וַיִּשְׁלֹם.

יג. הָאוֹמֵר שְׁנֵי עֲרָכִי עָלִי, וְלֹא הָיָה בְּיָדוֹ אֲלֵא פָּחוֹת מִכָּדִי שְׁנֵי

עֲרָכִים הָרִי הַדָּבָר סֶפֶק : אִם נִתְפָּס לַשְּׁנִיָּה, וְנוֹתֵן חֲצִי מֵה שֵׁשׁ לֹו לְעֶרֶךְ אֶחָד וְחֲצִיו לְעֶרֶךְ הַשְּׁנִי וְיִפְטֹר, אוֹ יִתֵּן עֶרֶךְ אֶחָד מֵהֶן שָׁלֹם אוֹ כָּל הַנִּמְצָא בְיָדוֹ בְּאֶחָד מֵהֶן, וְיִשְׁאֹר הָעֶרֶךְ הָאֲחֵר עָלָיו חֹוֵב עַד שְׁיִתֵּן אוֹתוֹ בַּעֲנִיּוֹת אוֹ בַּעֲשִׁירוֹת כְּפִי הַשָּׁג יָדוֹ.

יד. הַמִּפְרִישׁ עֶרְכוֹ אוֹ דָּמִיו, וְאַבְדּוֹ אוֹ נִגְנְבוֹ אֶף עַל פִּי שְׁלֹא אָמַר עָלֵי חֵיּוֹב אַחֲרֵיוֹתֵן חֵיב בְּאַחֲרֵיוֹתֵן, עַד שִׁיִּגְיֵעוּ לֵיד הַגְזָבֵר : שֶׁנֶּאֱמַר "וְנָתַן אֶת-הָעֶרְכָּךְ בַּיּוֹם הַהוּא, קֹדֶשׁ לַה'" (ויקרא כז, כג) הָרִי הֵן חֲלִין אֶף עַל פִּי שֶׁהִפְרִישָׁן, עַד שִׁיִּגְיֵעוּ לֵיד הַגְזָבֵר.

טו. חֵיבֵי עֲרָכִים וְדָמִים מִמִּשְׁכָּנֵי אוֹתָן, וְלוֹקְחִין מֵהֶן בְּעַל כָּרְחֵן מֵה שֶׁנִּדְרָו ; וְאִין חֵיבִין לְהַחֲזִיר לָהֶם הַמִּשְׁכָּן, בַּיּוֹם אוֹ בַּלַּיְלָה. וּמוֹכְרִין כָּל הַנִּמְצָא לָהֶם מִן הַקֶּרֶקַע, וּמִן הַמִּטְלָטְלִין, מִכֶּסֶת, וְכָלִי תִשְׁמִישׁ הַבַּיִת, וְעִבָדִים, וּבִהֶמָּה ; וְנִפְרָעִין מִן הַכָּל.

טז. וְאִין מוֹכְרִין לֹא כָסוֹת אֲשֶׁתוֹ, וְלֹא כָסוֹת בָּנָיו, וְלֹא בִגְדִים שֶׁצָּבָעָן לְשֶׁמֶן, וְלֹא סִנְדָּלִים חֲדָשִׁים שֶׁלִּקְחָן לְשֶׁמֶן ; וְכֵן הַמִּקְדִּישׁ כָּל נִכְסָיו, לֹא הִקְדִּישׁ אֶת אֵלּוֹ.

יז. וְנוֹתְנִין לוֹ מִכָּל נִכְסָיו לָזֶה שֵׁשׁ עָלָיו עֲרָכִים אוֹ דָּמִים אוֹ שֶׁהִקְדִּישׁ מִנֶּה לְבִדָּק הַבַּיִת, וְאִין לוֹ : נוֹתְנִין לוֹ תַּפְלִין שֶׁלְרֹאשׁ וְשֶׁלֵּיד, וְסִנְדָּלִין, וּמָטָה לִישֵׁב עָלֶיהָ, וּמָטָה וּמִצָּע הָרְאוּיִין לוֹ לִישֹׁן עָלֶיהָ ; וְאִם הָיָה עָנִי, נוֹתְנִין לוֹ מָטָה וּמִפֶּץ לִישֹׁן עָלָיו.

יח. וְנוֹתְנִין לוֹ מִזֶּזֶן שְׁלוֹשִׁים יוֹם, וְכָסוֹת שָׁנִים עֶשֶׂר חֲדָשׁ לוֹ לְבִדּוֹ ; אֲבָל לֹא לְאֲשֶׁתוֹ וּבָנָיו, אֶף עַל פִּי שֶׁהוּא חֵיב בְּמִזְוִנוֹתֶיהָ וּבְכָסוֹתָהּ. וְאִין נוֹתְנִין לוֹ אֵלֹא כָסוֹת הָרְאוּיָה לוֹ. הָיוּ עָלָיו כָּלִי מָשִׁי, וּבִגְדִים מְזֻהָבִין מַעֲבִירִין אוֹתָן מַעֲלָיו, וְנוֹתְנִין לוֹ כָסוֹת הָרְאוּיָה לְאִישׁ כָּמוֹתוֹ לְחָל ; אֲבָל לֹא לְשִׁבְתוֹת וַיָּמִים טוֹבִים.

יט. וְאִם הָיָה אֶמֶן נוֹתְנִין לוֹ שְׁנֵי כָלִי אֲמָנוֹת, מִכָּל מִין וּמִין. פִּיצָד : אִם הָיָה חָרֵשׁ, נוֹתְנִין לוֹ שְׁנֵי מַעֲצָדִין וְשִׁתֵּי מַגְרוֹת. הָיוּ לוֹ כָּלִים מְרַבִּין מִמִּין אֶחָד, וּמוֹעָטִין מִמִּין שְׁנֵי אִין מוֹכְרִין מִן הַמְרַבִּין, וְלוֹקְחִין לוֹ מִן הַמוֹעָט, אֵלֹא נוֹתְנִין לוֹ שְׁנֵי כָּלִים מִן הַמְרַבִּין, וְכָל שֵׁשׁ לוֹ מִן הַמוֹעָט.

כ. הָיָה חֲמֹר אוֹ אֶכָר אִין נוֹתְנִין לוֹ בְּהֶמָּתוֹ, אֶף עַל פִּי שֶׁאִין לוֹ מִזְוִנוֹת אֵלֹא מִמֶּנָּה ; הָיָה סֶפֶן אִין נוֹתְנִין לוֹ סְפִינָתוֹ, אֵלֹא יִמְכֹּר הַכָּל.

כא. הָיָה בְּנִכְסִים בְּהֶמָּה וְעִבָדִים וּמִרְגָּלִיּוֹת, וְאָמְרוּ הַתַּגְרָרִים, אִם יִלְקַח לְעֵבֶד זֶה כָסוֹת בְּשָׁלוֹשִׁים מִשְׁבִּית הוּא מָאָה, וּפְרָה זוֹ אִם תִּמְתֵּינוּ בָּהּ לְאֵטָלִים מִשְׁבַּחַת עֶשְׂרֶה, וּמִרְגָּלִית זוֹ אִם מַעֲלִין אוֹתָהּ לְמָקוֹם פְּלוֹנִי תִשְׁוֶה מִמוֹן רַב וְכָאן אֵינָה שׁוֹוָה אֵלֹא מַעֲט אִין שׁוֹמְעִין לָהּ.

כב. אֵלֹא פִיצָד עוֹשִׁין : מוֹכְרִין הַכָּל בְּמָקוֹמוֹ וּבִשְׁעָתוֹ, כָּמָה שֶׁהוּא, שֶׁנֶּאֱמַר "וְנָתַן אֶת-הָעֶרְכָּךְ בַּיּוֹם הַהוּא, קֹדֶשׁ לַה'" (ויקרא כז, כג), לְרִבּוֹת כָּל דָּבָר שֶׁלִּהְקָדֵשׁ שֶׁאִין מִפְּרָכְסִין אוֹתוֹ, וְאִין מִמְתִּינִין בּוֹ לְשׁוֹק, וְלֹא מוֹלִיכִין אוֹתוֹ מִמָּקוֹם לְמָקוֹם. אִין לְהִקְדֵּשׁ, אֵלֹא מִקוֹמוֹ וּשְׁעָתוֹ.

כג. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּמִטְלָטְלִין וְעִבָדִים ; אֲבָל הַקֶּרֶקַע מְכִרִיזִין עָלֶיהֶם שְׁשִׁים יוֹם רְצוּפִין בְּבִקְרָ וּבְעָרָב, וְאַחֵר כָּךְ מוֹכְרִין אוֹתָן.